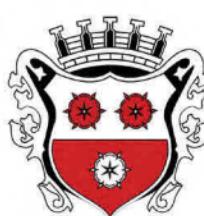
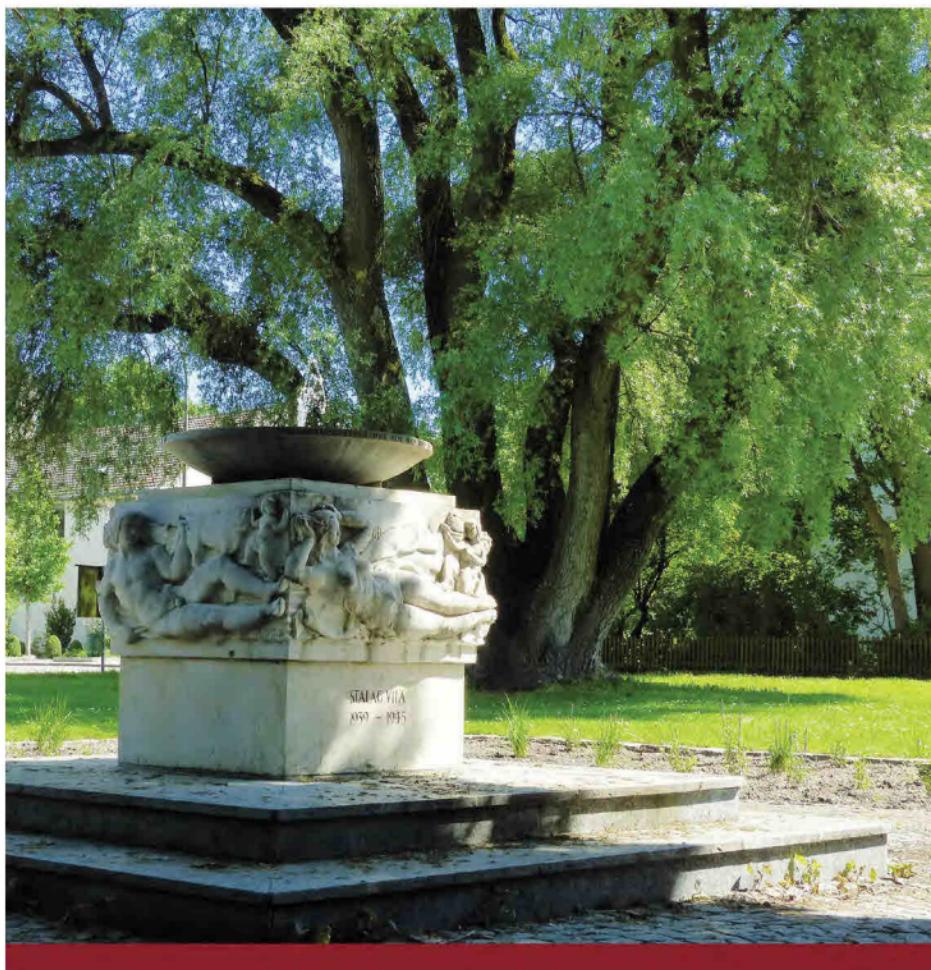

Memorijalni centar STALAG VII A

Logor ratnih vojnih zarobljenika 1939-45

Stadt
Moosburg
an der Isar

Pregled

Za vrijeme drugog svjetskog rata na prostoru današnjeg Moosburger Neustadta nalazio se jedan od najvećih logora ratnih vojnih zarobljenika Trećeg Reicha, Stalag VII A.

Glavna ulica logora

Od kraja septembra 1939., kratko nakon izbijanja rata, Wehrmacht je na sjeveru grada počeo izgradnju „logora za ratne vojne zarobljenike A u VII vojnoj oblasti“ - Stalag VII A. Prvi zarobljenici stigli su iz Poljske 19.10.1939. U logoru, koji je prvobitno planiran za 10.000 zarobljenika, pred kraj rata nalazilo se više od 70.000 vojnika iz raznih zemalja. U Stalagu VII A ukupno je registrovano preko 150.000 ratnih vojnih zarobljenika.

Oko 1000 zarobljenika stradalo je tokom ratnih godina u ovom logoru. Većina njih sahranjena je na groblju ratnih vojnih zarobljenika Oberreit, na jugozapadnoj periferiji Moosburga. Među njima je bilo najviše sovjetskih vojnika, koji su često u logor stizali već na izmaku snage, a tamo, u skladu sa nacionalsocijalističkom ideologijom, bivali i nedovoljno zbrinuti. Mrtvi su nakon rata ekshumirani, a njihovi posmrtni ostaci premješteni su na centralna vojnička groblja.

Obozowi poświęcone są w Moosburgu dwa miejsca pamięci:

- ① Miejsce pamięci Stalag przy „Fontannie Francuzów“
- ③ Miejsce pamięci Stalag w Oberreit na terenie byłego cmentarza jeńców wojennych

Istorijski plan grada 1939-45

- ① Logor ratnih vojnih zarobljenika
- ② Stražarske kasarne
- ③ Groblje ratnih vojnih zarobljenika

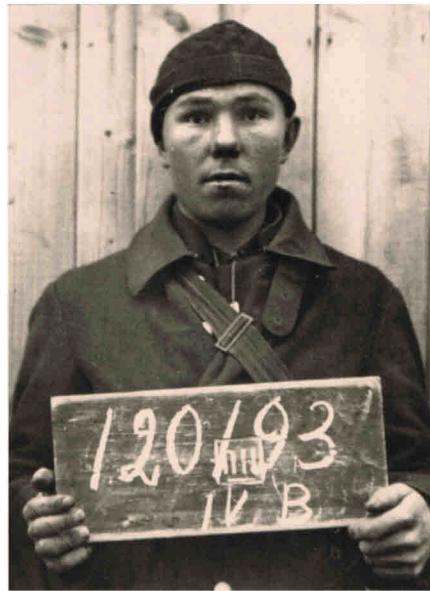
Istorijski logor Stalag VII A

Izgradnja

Septembra 1939. nadležne službe Wehrmacht-a odlučile su da u Moosburgu sagrade logor za ratne vojne zarođenike. Zemljište sjeverno od grada smatralo se odgovarajućim, jer je, što se transporta tiče, ležalo povoljno na željezničkoj liniji, a s druge strane ipak bilo dovoljno udaljeno od sljedeće naseobine. U toku samo nekoliko dana vojne i državne radne službe započele su izgradnju logora. Tri sedmice kasnije, 19.10.1939. godine, stigli su i prvi zarođenici, koji su ispočetka morali živjeti u šatorima. Čvrste barake postepeno su građene. Zatvorenike su čuvali pripadnici bataljona zemaljske odbrane, stariji vojnici koji nisu bili sposobni za prvu liniju fronta. Kasarna za stražare nalazila se nekih 300 metara južno od Stalaga (današnja Schlesierstraße).

Zarobljeništvo

Zapovjednici Stalaga VII A, pukovnik Hans Nepf (1939-1943.) i pukovnik Otto Burger (1943-1945.) bili su na glasu da, u okviru svojih mogućnosti, sa zarođenicima postupaju ljudski. Situacija sa logorašima je, međutim, bila veoma različita. Na Angloamerikancima je skoro u potpunosti primjenjivana Ženevska konvencija, dok je sa poljskim vojnicima to tek djelimično bio slučaj. Najviše obespravljeni bili su sovjetski zarođenici. Kao i u ostalim logorima ratnih vojnih zarođenika, i u Stalagu VII A su u periodu 1941/42. od strane Gestapo-a izdvajani „nepodobni“ sovjetski zarođenici, kao na primjer bolesni, pripadnici inteligencije ili vojnici osumnjičeni kao buntovnici ili komunistički funkcioni. Najmanje 300 ovakvih zarođenika iz Stalaga pogubljeno je na strelištu Hebertshausen koncentracionog logora Dachau, uprkos otporu uprave logora i prepostavljenih

oficira komande VII vojne oblasti. Ostalih 190 Gestapo je deportovao u koncentracioni logor Buchenwald. Ekstremna prebukiranost logora sa više od 70.000 zarođenika pred kraj rata za sve je prouzrokovala očajne uslove smještaja, zbrinjavanja i sanitarnih prostorija.

Oslobođenje

29.04.1945. godine trupe Sjedinjenih Američkih Država oslobodile su Stalag. Komandant logora, pukovnik Otto Burger, i šef straže, major Rudolf Koller, odbili su naredenje svog vojnog rukovodstva da prethodno transportuju zarođljene oficire i predali su logor bez borbe.

Logor za zarođenike

Američka vojna vlast je u godinama nakon toga koristila ovaj logor kao logor br. 6 za civilne zarođenike, u kojem su bili zatvoreni dužnosnici Trećeg Reicha i osobe osumnjičenje za podršku vladavini nacista.

Prognanici

Od 1948. godine u barakama nekadašnjeg logora za ratne vojne zarođenike novi dom nalaze Nijemci prognani iz bivših istočnih dijelova Njemačke. Narednih godina ovdje nastaje novi dio grada, današnji Moosburger Neustadt. Struktura logora može se još uvijek prepoznati na planskom prikazu ulica i pojedinim zgradama.

Logor

Organizacija i logistika

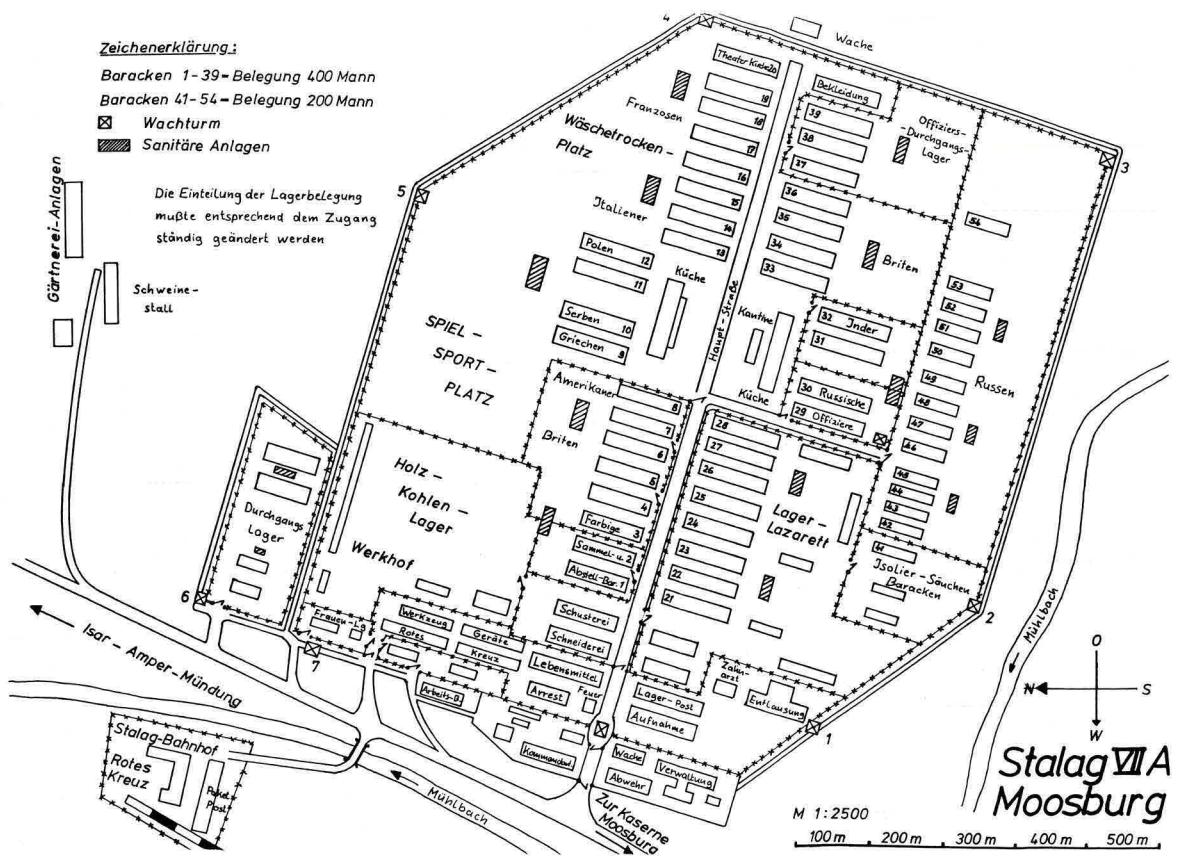
Zemljište na kojem se nalazio logor i koje je u tadašnje vrijeme bilo udaljeno otprilike kilometar od grada, bilo je okruženo bodljikavom žicom i osigurano stražarskim toranjevima. Logor se prostirao na površini od otprilike 3,5 km². Jedini prilaz nalazio se na zapadnoj strani. Odatle se prostirala glavna ulica logora duga preko 700 m (današnja Sudetenlandstraße).

Izgradnja i održavanje Stalaga predstavljali su veliki logistički izazov. U logoru, prvobitno sagrađenom za 10.000 zarobljenika, uskoro je smješteno mnogo više njih. Pred kraj rata u njemu se nalazilo više od 70.000 zarobljenika iz brojnih zemalja i različitih nacionalnih pripadnosti, prije svega Francuzi, sovjetski vojnici, Britanci, Poljaci, Jugosloveni, Amerikanci i Italijani. Zarobljenici su bili podijeljeni i smješteni po nacionalnosti.

Povremeno bi dnevno željeznicom stizalo 1000 i više zarobljenika. U prostorijama prije ulaska u logor pridošlicama je oduziman novac i druge vrijedne stvari, kao i opasni predmeti koji su se mogli iskoristiti za bijeg. Nakon toga bi im bile odstranjene vaške da bi se izbjegle zarazne bolesti, bili bi registrovani i sprovedeni u glavni logor.

Smještajne jedinice, opskrba i uklanjanje otpada morali su biti odgovarajuće uređeni. Uprava logora morala je dnevno obezbijediti oko 45 tona životnih namirnica, prije svega hljeba i krompira. Ljekari u ambulantama, majstori u radionicama i dušebrižnici birani su iz redova zarobljenika.

Istorijski plan logora

Radna obaveza

Vanjski logori

Već na početku rata njemačka vlast je precizno isplanirala radnu obavezu ratnih vojnih zarobljenika u njemačkoj privredi. Trebalo je da zarobljenici nadoknade manjak radne snage u poljoprivredi, zanatstvu i industriji, prouzrokovani pozivima za vojnu službu u Wehrmachtu. Postojale su pojedinačne komande koje su zarobljenike raspoređivale po poljoprivrednim dobrima i zanatskim obrtima. U velikim industrijskim pogonima radile su komande sa po nekoliko stotina zarobljenika.

Poljski ratni vojni zarobljenici

Za većinu zarobljenika Stalag VII A je, dakle, bio prolazna stanica. Ovdje su bili registrirani, raspoređivani u radne komande ili se vraćali odатle kad bi se razboljeli ili završili svoj angažman. Mjesta angažovanja zarobljenika iz Stalaga VII A nalazila su se na prostoru VII vojnog okruga (južna polovina Bavarske). Dnevni transport zarobljenika od i ka mjestu rada u većini slučajeva nije bio moguć zbog često velike udaljenosti Stalaga. Zbog toga je najveći dio zarobljenika tokom radne obaveze bio smješten u jednom od mnogobrojnih vanjskih logora. Ovi vanjski logori nalazili su se na dotočnim lokacijama, dok su organizaciono pripadali Stalagu.

Uslovi rada

Služba za zapošljavanje ustanovljena u Stalagu raspoređivala je zarobljenike u skladu sa zahtjevima preduzeća, koja su morala obezbijediti minimum smještajnih uslova i opskrbe. Sami zarobljenici dobijali su neznatnu naknadu koju su mogli iskoristiti za kupovinu u Stalagu. Međutim, uslovi rada su se razlikovali u zavisnosti od nacionalne pripadnosti. Kontakti sa njemačkim civilnim stanovništvom bili su zabranjeni ukoliko bi izlazili iz okvira neophodnih za sam rad.

Britanski kolonijalni ratni vojni zarobljenici (Indijci)

Život u logoru

Opskrba

Zarobljenici su živjeli u drvenim barakama u kojima je bilo smješteno po 200-400 muškaraca. Opskrba je bila jednolična i sastojala se uglavnom od hleba i krompira. To je doduše bilo dovoljno za preživljavanje, ali su važan dodatak predstavljali paketi hrane koji su stizali iz domovine i od Crvenog krsta. Ovo je važilo prije svega u trenutku kada se tokom rata situacija sa opskrbom pogoršala. U različitim radionicama majstori regrutovani iz reda zarobljenika brinuli su o potrebama logora i njegovih stanovnika. Međutim, problematičnom se pokazala opskrba odjećom i cipelama. Zarobljenicima u većini slučajeva nije mogla biti obezbijeđena zamjena za iznošenu odjeću u dovoljnim količinama.

Socijalni život

Jedina mogućnost da se jave srodnicima i održe kontakt sa porodicom bila su pisma i poštanske razglednice, koji su ipak podlijegali cenzuri. Lakše bolesti i povrede liječeni su na sanitetskim punktovima, teži slučajevi u logorskoj bolnici ili bolnici njemačkih oružanih snaga na frajsinškom Dombergu. Njemački vojni dušebrižnici i zarobljeni sveštenici preuzeli su dušebrižnistvo nad zarobljenicima, kojima je jedna od baraka povremeno služila kao prostor za molitvu. Sportske aktivnosti poput lake atletike i boksa nudile su mogućnost za malo kretanja.

Poštanska razglednica cenzurisana na formularu

Kulturni život

Zarobljenici su se organizovali u pozorišne grupe, horove i orkestre i svojim izvedbama unosili bi malo promjene u jednoličnu svakodnevnicu. Postojaо je i logorski časopis koji su pokrenuli francuski zarobljenici. Francuzi su povremeno organizovali i logorski univerzitet. Sačuvani su crteži umjetnika, koji su prikazivali život u logoru, kao i skulpture i muzička djela.

Britanski orkestar sa pjevačima i glumcima

„Francuski zdenac“

Pod vodstvom prof. Antonucci Voltija (1915-1989), poznatog francuskog vajara, francuski ratni vojni zarobljenici napravili su 1942. četiri reljefa u kamenu koji predstavljaju četiri velike rijeke u Francuskoj (Sena, Loara, Rona, Garona) kao sjećanje na domovinu.

1963. godine grad Moosburg je od ovih kamenih tabli napravio zdenac i time podigao prvo mjesto sjećanja na ovom prostoru. U narodu je ovaj zdenac nazvan „francuskim zdencem“. Godine 2015. mjesto je nanovo uređeno kao memorijalni centar povodom sedamdesete godišnjice od oslobođenja logora.

Francuski zdenac

Inicijatori

Grad Moosburg na Isaru

Dragi građani i gosti grada Moosburga,
istorija našeg grada neraskidivo je povezana sa logorom
ratnih vojnih zarobljenika Stalag VII A. Ljudi iz mnogih zemalja svijeta živjeli su i patili ovdje. Želimo da sačuvamo
uspomenu na njih. Suočavanje sa istorijom predstavlja za nas put ka
suživotu u miru i slobodi.

Anita Meinelt
1. gradonačelnica
grada Moosburga na Isaru

Udruženje Stalag Moosburg e.V.

U logoru Stalag VII A bili su zarobljeni ljudi različitog porijekla i kultura. Razumijevanje medju ljudima različitih kultura i zajednički život predstavljaju i danas, kao i tada, izazov za društvo i osnovu za mir. Udruženje Stalag Moosburg namjerava učiniti dostupnim ovo istorijsko nasljeđe grada za sadašnje i buduće generacije.

Uprava
Stalag Moosburg e.V.

Kontakt:

Stalag Moosburg e.V.: www.stalag-moosburg.de
Grad Moosburg: www.moosburg.de
Memorijalni centar Stalag: Böhmerwaldstraße
Groblje Stalag: Oberreit (na B11)
Zavičajni muzej: Kastulusplatz, Ned. 16:00-17:30

Stadt
Moosburg
an der Isar